

Uudistuva jätelaki ja kunnat

Kuntamarkkinat 15.9.2021

Hallitussihteeri Jussi Kauppila, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija Tuulia Innala, Kuntaliitto

Jätelainsäädännön muutoksia

Kuntamarkkinat 15.9.2021

Jussi Kauppila

Hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Esityksen sisältö

1. Jätelainsäädännön uudistuksia nyt ja lähitulevaisuudessa
2. Uuden jätelain pääkohdat
3. Nostoja meneillään olevasta asetusvalmistelusta

Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muutoksia 2021-2022

- I. HE 40/2021: EU:n jätesäädöspaketin edellyttämät muutokset jätelakiin sekä ympäristönsuojelulakiin, kemikaalilakiin, rikoslakiin sekä elintarvikelakiin sekä SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset, voimaan 19.7.2021
- II. Rekistereitä koskevat muutokset: jätehuoltorekisteriä koskevien viranomaistehtävien keskittäminen, ulkomaisten kuljettajien hyväksyminen ja vastavuoroinen tunnustaminen, kuljettajien hyväksymistä koskevien edellytysten muuttaminen, julkinen tietopalvelu; sähköisen siirtoasiakirjarekisteriä koskevaa sääntelyä; tuottajarekisteriä koskeva tietopalvelu jne. → HE-luonnos lausunnoille 10/2021, eduskuntaan keväällä 2022
- III. SUP-direktiivi toimeenpano: kertakäyttöisten muovituotteiden kulutuksen vähentäminen, tuotevaatimukset, valistustoimet, tuottajavastuu roskaantumisesta ja jätehuollosta, jne. → luonnos lausunnoille loppuvuodesta 2021
- IV. Hallitusohjelman kirjaus: ”kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 alkaen” → selvitys vaikutuksista syksyn 2021 aikana

JL 15 §: Jätteiden erilliskeräysvelvollisuus (1)

”Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on etusijajärjestyksen toteuttamiseksi kerättävä toisistaan erillään, eikä niitä saa sekoittaa muihin jätteisiin tai materiaaleihin.”

- Sellaisenaan kaikkia toimijoita velvoittava säännös
- Käytännössä sisältö tulee usein valtuussäännöksen kautta, eli säädetään asetuksissa toimialakohtaisesti

JL 15 §: poikkeusperusteet

- 1) erilaisten jätteiden yhteiskeräys ei heikennä niiden laatua eikä vähennä mahdollisuuksia valmistella ne uudelleenkäyttöön, kierrättää ne tai hyödyntää ne muulla tavoin etusijajärjestyksen mukaisesti;
- 2) erilliskeräys ei johda parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen, kun otetaan huomioon jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön;
- 3) erilliskeräys ei ole teknisesti toteutettavissa, kun otetaan huomioon jätteen keräyksen hyvät käytännöt;
- 4) erilliskeräyksen kustannukset olisivat kohtuuttomia ottaen huomioon mahdollisuudet parantaa erilliskeräyksen kustannustehokkuutta, erilliskerätyn jätteen ja siitä jalostetun uusioraaka-aineen myynnistä saatavat tulot sekä kustannukset, jotka syntyvät lajittelemattoman jätteen keräyksen ja käsittelyn kielteisistä ympäristö- ja terveysvaikutuksista.

Erilliskeräyksen velvoitteita asetuksissa (luonnokset)

- Biojätteen erilliskeräys alkaa kaikissa taajamien vähintään viiden huoneiston kiinteistöissä viimeistään heinäkuussa 2022 ja pienmetallijätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys heinäkuussa 2023.
- Biojätteen erilliskeräys laajenee yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikille kiinteistöille viimeistään heinäkuussa 2024.
- Tekstiilijätteen alueellinen vastaanotto alkaa viimeistään 1.1.2023.
- Rakennus- ja purkujätteen erilliskeräys useille jätelajeille 1.7.2022.

Erilliskeräys kiinteistöiltä: kunnan toimivalta

- JL 91 §: Kunta voi jätehuoltomääräyksillä poiketa valtioneuvoston asetuksesta
 - ankarampaan suuntaan siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä (velvoiterajaa) laajennetaan, tai
 - jos jokin JL 15 §:ssä säädetyistä poikkeusperusteista täyttyy, lievempään suuntaan siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä supistetaan; korkeintaan 5 vuoden määräajaksi kerrallaan;

Kiinteistön haltijan järjestämä täydentävä keräys (JL 41.3 §)

- Kiinteistön haltija voi järjestää (täydentävää) pakkausjätteen ja biojätteen erilliskeräystä, jos kiinteistö ei kuulu valtioneuvoston asetuksen tai kunnan jätehuoltomääräyksen perusteella erilliskeräyksen piiriin.
- Kunta voi määrätä ja järjestää erilliskeräyksen kiinteistön haltijalle pakollisena tai vapaaehtoisena palveluna
 - Vapaaehtoinen erilliskeräys = kunnan järjestettävä, jos kiinteistö haltija tai haltijat pyytävät
 - Jätehuoltomääräyksissä kiinnitettävä huomiota selkeyteen ja tarkkarajaisuuteen
 - Palveluista tiedotettava riittävästi ja selkeästi
- Edellä mainituin edellytyksin myös kunnan järjestämä vapaaehtoinen erilliskeräys sulkee pois kiinteistön haltijan järjestämän täydentävän keräyksen.

Pakkausjätehuolto kunnan ja tuottajien yhteistoiminnassa (1)

- **JL 49 a – 49 d §: Kuntien ja tuottajien yhteistoiminta**
 - Järjestettävä erilliskeräys yhteistoiminnassa vähintään 2/3 Suomen asukkaista kattavalla sopimuksella.
 - Kunnat järjestävät asumisessa syntyvän pakkausjätteen kiinteistöittäisen erilliskeräyksen ja luovuttavat sen tuottajan järjestämään jätehuoltoon.
 - Tuottajat maksavat kunnille korvauksia keräyskustannuksista laissa säädetyin ja sopimuksella tarkemmin määriteltävin perustein.

Pakkausjätehuolto kunnan ja tuottajien yhteistoiminnassa (2)

- Tuottajan maksamat korvaukset:
 - Pakkausten tuottajien vastattava vähintään 80 prosentista erilliskerätyn pakkausjätteen koko jätehuollon (ml. neuvonnan, tiedonkeruun ja raportoinnin) kustannuksista.
 - Tuottajan kustannusvastuun suhde erilliskeräykseen: tuottajan kustannusvastuu kattaa asetuksen ns. ”velvoiterajan” mukaisen erilliskeräyksen, ei kunnan jätehuoltomääräysten perusteella laajennettua erilliskeräystä. Toisaalta tuottajan maksamat korvaukset laskevat, jos kunta supistaa keräystä JL 15 § 2 momentin poikkeusten perusteella.
 - Kunnan hyvittävä tuottajalta saamansa korvaukset asukkaalle jätemaksussa täysimääräisesti ja pakkausmateriaalikohtaisesti.

Pakkausjätehuolto kunnan ja tuottajien yhteistoiminnassa (3)

- Tuottajien takaportti:
 - Jos sopimusta ei sovittelunkaan jälkeen synny, tuottajat järjestävät itse erilliskeräyksen; ts. siirrytään käytännössä ”täyteen tuottajavastuuseen”
 - 3 vuoden siirtymäaika
- Pakkausten aluekeräys
 - Tuottaja järjestää ja kustantaa pakkausjätteiden aluekeräyksen.
 - Vastaanottopaikkojen vähimmäismäärästä säädetään erikseen asetuksella ja siinä otetaan huomioon lisääntyvä keräys kiinteistöiltä.
- Siirtymäsäännökset
 - Tuottajien ja kuntien tehtävä yhteistyösopimus 31.12.2021 mennessä
 - Tuottajien on maksettava korvauksia 1.7.2023 alkaen

Kunnan järjestämä jätteenkuljetus

- Kunnan on järjestettävä erilliskerättävien jätteiden kuljetus kiinteistöiltä (JL 36 ja 37)
- Näiden jätteiden osalta kuljetusjärjestelmä muuttuu suoraan lain nojalla niissä kunnissa, joissa jätteiden kuljetus on nyt kunnan päätöksellä siirretty kiinteistön haltijan vastuulle.
- Siirtymäajat:
 - biojätteen kuljetukset järjestettävä aikaisintaan 19.7.2023 ja viimeistään 19.7.2024
 - pienmetallijätteen ja pakkausjätteen kuljetukset järjestettävä aikaisintaan ja viimeistään 1.7.2023

Kunnan järjestämä kuljetus (JL 36 §)

Vanha laki (3 mom)

Hankkiessaan palveluja jätteenkuljetusta varten kunnan on noudatettava, mitä julkisista hankinnoista annetussa laissa (348/2007) säädetään. Hankinnassa on huolehdittava siitä, että palvelujen alue ja kesto määritellään sekä hankinnat ajoitetaan ottaen huomioon mainitun lain 2 §:ssä säädettyt periaatteet.

Uusi laki (2 mom)

Kunnan on jätteenkuljetusten hankintoja suunnitellessaan tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä. Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 146 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, edellä tässä pykälässä tarkoitettu hankinnan jakamatta jättäminen voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella.

Jätekuljetusten kilpailutukset

- Siirtymäsäännös: kunnan velvollisuutta tehdä markkinakartoitus sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2022
→ siitä lähtien tarjouspyyntöä ei voi julkaista ellei markkinakartoitusta ole tehty
- Hankintojen jakaminen: voidaan poiketa vain, ”jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä.”
 - Perustelut: jos alue niin pieni, että soveltuu alle 10 työntekijän yritykselle; jos jakaminen heikentää merkittävästi kustannustehokkuutta.
 - Poiketen hankintalain yleissäännöksestä, hankinnan jakamatta jättäminen voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella.

JL 37 §: Kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus

- Kunta voi nykyiseen tapaan laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä päättää, että kiinteistön haltija järjestää sekajätteen sekä saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksen sopimalla siitä suoraan kuljetusyrityksen kanssa
- Uusia päätöksiä ei tarvita, jos kunnassa näiden jätteiden osalta jo voimassa KHJK
- JL 37 §:n päätösedellytykset ennallaan

Jos kunta päättää siirtyä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisajankohdasta, joka voi olla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä (37 § 3 mom)

Kunta voi kuitenkin päättää aikaisemmasta lakkaamisajankohdasta alueella jolla:

- 1) jätteenkuljetuspalvelua ei ole tarjolla tai sen saatavuus on merkittävästi heikentynyt, **ja**
- 2) tästä voi seurata roskaantumista taikka haittaa tai vaaraa terveydelle tai ympäristölle.

YmVM 3/2021 lausumat

- 1) Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa järjestelmällisen arvioinnin lain toimivuudesta keskittyen erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen, jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuaseman kehittymiseen esittäen valiokunnalle arvioinnin tulokset vuoden 2025 loppuun mennessä.
- 2) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet säätää kevyempi, erityisesti jätteeksi luokittelun päättymiseen sovellettava uusi menettely, jossa toimivalta keskitetään yhdelle viranomaiselle.
- 3) Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa riittävän tuen hallituksen esityksessä mainitulle toimeenpanohankkeelle, jonka tarkoituksena on edistää kuljetusten kilpailuttamista jätelain 36 §:n mukaisesti siten, että myös pienemmät kuljetusyritykset voivat osallistua kilpailutuksiin ja saada kuljetusurakoita. Toimeenpanohanke on toteutettava tiiviissä yhteistyössä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kuljetusyritysten, kuntien ja niiden jätelaitosten välillä.
- 4) Eduskunta edellyttää, että hallitus tukee hankintaosaamisen kehittämistä ja parhaiden käytäntöjen tehokasta jakamista osana edellä mainittua toimeenpanohanketta tavoitteena varmistaa myös pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuaseman turvaaminen.

Jätesäädöspaketin yhteydessä uudistettavat asetukset

Valtioneuvoston asetukset mm.

- Jätteistä (uusi)
- kaatopaikoista
- pakkauksista ja pakkausjätteistä (uusi)
- paristoista ja akuista
- romuajoneuvoista
- sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta
- renkaista
- keräyspaperista
- juomapakkausten palautusjärjestelmästä
- ympäristönsuojelusta
- SOVAsta
- Eräistä muovituotteista (VNA 771/2021)

Lakia tarkentavat säännökset, mm.

- Yhdyskunta- ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet, rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistavoitteet
- Eri toimijoita koskevat erilliskeräysvelvoitteet
- Yksityiskohtaiset kirjanpito- ja tiedonantovelvoitteet
- Tuottajavastuun vähimmäisvaatimukset

Aikataulu

- Luonnokset lausunnoilla 27.8. saakka
- Jatkovalmistelu, voimaan marraskuussa 2021
- SUP-tuotekiellot ja merkintävaatimukset voimaan jo 23.8.2021 VNA 771/2021

Asetusvalmistelu: nostoja lausuntopalautteesta (1)

- Kiinteistöittäinen erilliskeräys
 - laajaa tukea kunnalliselta puolelta, joskin osa toteaa, että erilliskeräystä järjestetään jo nyt vähimmäisvaatimusta laajemmin. Joissakin lausunnoissa ehdotetaan vapaa-ajan kiinteistöt rajattavaksi vähimmäisvaatimusten ulkopuolelle .
 - yrityspuoli vaatii asumisessa syntyvän biojätteen erilliskeräyksen toisen vaiheen aikaistamista vuodesta 2024 vuoteen 2023. Pakkausjätteen keräys olisi aloitettava vaiheittain, 1 vaiheessa keräys yli 10000 asukkaan taajamissa 2 vuoden kuluttua. Lisäksi myös muun kuin asumisessa syntyvän jätteen erilliskeräysvaatimus tulisi kohdistaa aluksi vain isoihin taajamiin.
 - Muun kuin asumisessa syntyvän jätteen erilliskeräysvaatimuksista paljon erilaisia kommentteja (yhdessä kerääminen, kg-rajat, aluerajaukset, valvonta]
 - biojätteen erilliskeräyksen siirtymäajan ristiriita jätelain kanssa
 - lausunnoissa kiinnitetty huomiota myös siihen, että kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan erilliskeräysvaatimus poikkeaa asumisessa syntyvän jätteen erilliskeräysvaatimuksesta, mikä aiheuttaa vaikeuksia kuljetusten kilpailuttamisessa

Asetusvalmistelu: nostoja lausuntopalauteesta (2)

- Pakkausjätteen aluekeräys
 - tuottajia edustavat tahot tukevat 1000 vastaanottopistettä, mutta vastustavat vaatimusta siitä, että alle 500 asukkaan taajamissa ja haja-asutusalueilla olevien pisteiden määrää sidottaisiin (nykyiseen tapaan) kauppapaikkojen määrään -> johtaisi tehottomuuteen
 - kuntapuolelta jonkin verran kritiikkiä vastaanottopaikkojen määrän vähentämisestä
 - tuottajat myös vastustavat terminaaliverkoston laajentamista 30:sta 60:een vastaanottopaikkaan
- Elintarvikejäte
 - Toimiala vaatii lievennystä velvoitteeseen luovuttaa käyttämättömät elintarvikkeet uudelleenjakeluun ja vastustaa syömäkelpoisen käyttämättä jääneen elintarvikkeen kirjanpitovaatimusta
- Ilmoittaminen biojätteen pienimuotoisesta käsittelystä
 - ei vastusteta kategorisesti, mutta hallinnollisen taakan vähentämiseksi ehdotetaan tietovaatimusten ja tietojen päivityksen karsimista

Asetusvalmistelu: nostoja lausuntopalautteesta (3)

- Kirjanpito- ja raportointivelvoitteet
 - siirtymäaika (2022) on liian lyhyt – vaaditaan pidennettäväksi ainakin vuodella
 - pidetään vaativina ja monimutkaisina: erityisesti käsittelyyn tulevan ja kuljetetun jätteen alkuperän tarkempi jaottelu, POP-jätteen tunnistaminen, yhdyskuntajätevesilietteen raportointivastuut
- Siirtoasiakirja
 - tietovaatimusta ajoneuvon rekisteritunnuksesta ja jätteen kuljettajan vahvistusta vastustetaan laajalti ja pidetään käytännössä mahdottomana antaa esim. SER- ja paristokuljetuksissa
 - käyttöönottoaikataulu (2022) tiukka

Kiitos!

Jussi Kauppila
jussi.kauppila@ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment

Jätelain muutosten vaikutukset kuntiin

Kuntamarkkinat 15.9.2021

Tuulia Innala

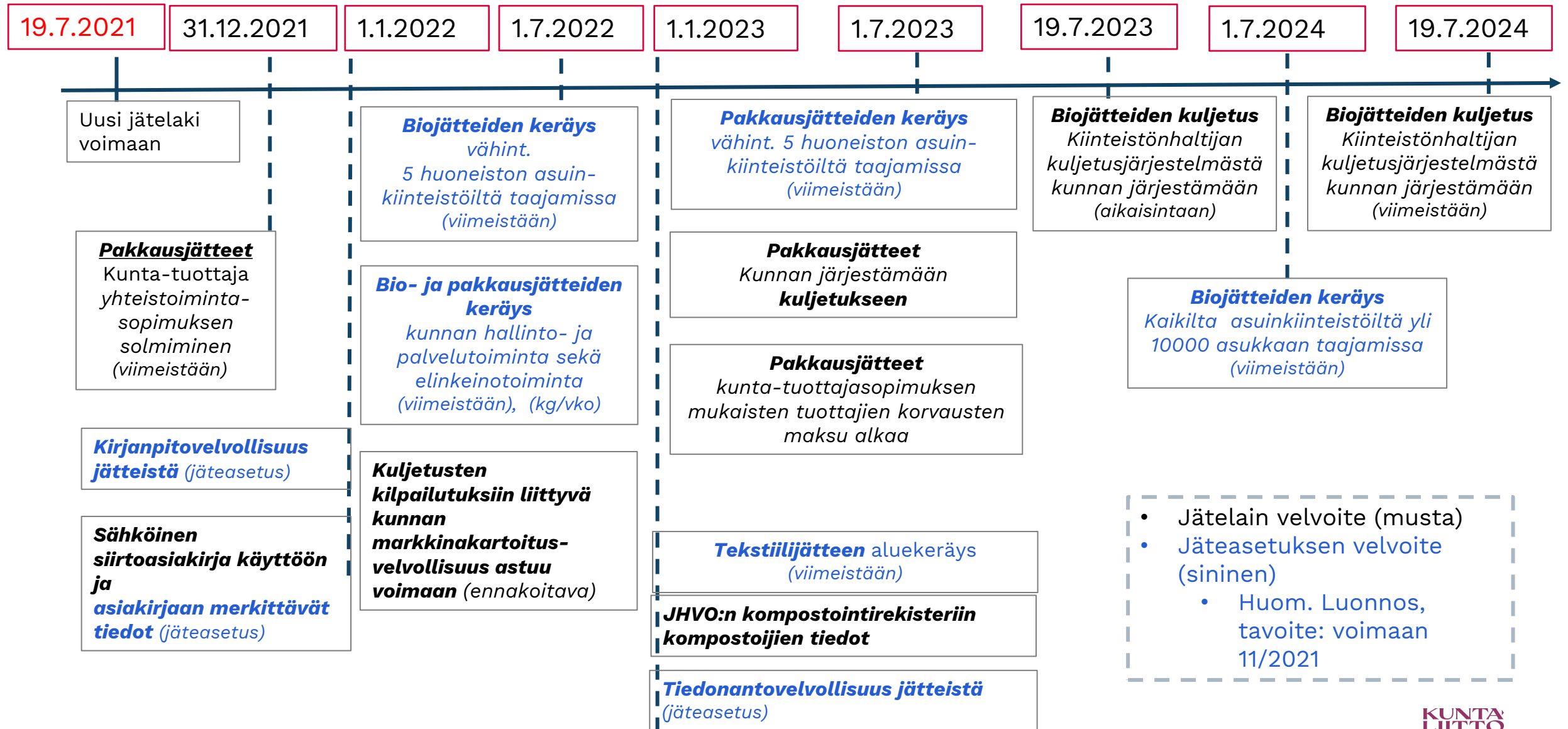
Merkittävimmät muutokset

- Bio- ja pakkausjätteiden **kuljetus kunnan järjestämäksi**
 - Pakkausjätteet 1.7.2023
 - Biojätteet aikaisintaan 19.7.2023, viimeistään 19.7.2024
- **Erilliskeräysvelvoitteiden** tuominen **jätelakiin ja -asetukseen**
 - Vähimmäiskeräysrajat asumiselle ja hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnalle alkaen 7/2022
 - Asumisessa lähtökohta taajaman yli 5 huoneiston kiinteistöt, paitsi biojäte kaikilta kiinteistöiltä yli 10 000 asukkaan taajamissa
 - Muussa toiminnassa perustuu viikoittaisiin jätteiden syntymääriin (2-10 kg/vko)
- Pakkausjätteiden kiinteistökeräyksessä kuntien ja pakkaustuottajien lakisääteinen yhteistoimintavelvoite → **sopiminen** korvauksista ja toiminnasta
 - Kunta kerää ja kuljettaa, tuottaja maksaa korvauksia työstä → alennusperuste asukasmaksuihin

Jätelain muutosten jalkauttaminen: Jätehuoltoviranomaisen ja jätelaitoksen yhteistyö

- Muutosten jalkauttaminen edellyttää alueen jätehuoltoviranomaisen ja jätelaitoksen vahvaa ja saumatonta etupainotteista yhteistyötä.
- Jotta lainmuutoksen edellyttämät toimet saadaan toteutettua siirtymäsäännösten puitteissa, olisi muutokseen varautumisen toimet ja yhteistyö syytä aloittaa heti, jo syksyllä 2021.
- Yhteinen näkemys lähivuosien (5-6 v) tavoitetilasta tärkeä saavuttaa.
- Tarvittavien toimenpiteiden laajuus riippuu kunkin alueen nykyisistä erilliskeräysvelvoiterajoista sekä kuljetusjärjestelmästätilanteesta.
- Tulee tunnistaa osapuolten toimivalta:
 - Jätehuoltoviranomaisen toimivaltaan kuuluu päättää mm. jätehuoltomääräyksistä, jätteenkuljetusjärjestelmästä sekajätteen osalta ja jätetaksasta.
 - Jätelaitoksen tehtävänä on mm. jätteen vastaanoton, kuljetuksen ja käsittelyn järjestäminen, asiakaspalvelu, jätemaksujen laskutus, jäteneuvonta ja näihin liittyvät hallinnolliset tehtävät.

Jätelain ja -asetuksen (luonnos) määräaikoja

Mitä kunnan tulee tehdä? (jätelaitoksen/viranomaisen)

Muun muassa

- Jätehuoltomääräykset on tarkistettava
 - Jäteasetuksen mukaiset erilliskeräysvelvoiterajat tarkoittavat jokaisella alueella tarvetta tarkistaa jätehuoltomääräykset.
 - Määräyksistä on mahdollista poiketa tiukempaan tai loivempaan suuntaan jätelain 15 §:n mukaisesti. → pohdittava tarve!
- Selvitettävä kuljetusten piiriin tulevat kiinteistöt taajamissa
 - Selvitettävä tiedot kompostoivien kiinteistöjen määrästä (voi olla jopa 30-50 %) etenkin yli 10 000 asukkaan taajamissa
 - Valmistauduttava kompostirekisterin pitämiseen
- Mietittävä kilpailutusaikataulu: biojätteen kuljetuksen aloitus, markkinakartoitus
- Kilpailutettava tarvittava biojätteen käsittelykapasiteetti, jos sitä ei ole olemassa tai riittävästi
- Taksan sisältöön on tulossa muutoksia, mm. kuljetukset mukaan sekä tuottajien korvauksen huomioon ottaminen

Kuntaliitto laatimassa ohjeistusta

Kiertotalous tehokkaasti kuntiin: Jätehuoltomääräysoppaan päivittäminen sekä jätetaksaohjeen kehitystyö

- Yhteistyössä YM:n ja Suomen Kiertovoima KIVOn kanssa
- Hankkeen kotipesä Kuntaliitossa, kokoaikainen projektityöntekijä palkattuna
 - Projektikoordinaattori Satu Ojala
- Tavoitteena tukea jätelain toimeenpanoa kunnissa
- 1) vaihe: jätehuoltomääräysoppaan päivittäminen, syksy 2021
 - kiireisin; tavoitteena päivitetyn oppaan julkaisu 1/2022
- 2) vaihe: taksaohjeistuksen laatiminen, kevät 2022
 - Ohje valmis 5-6/2022

**“Kunnat luovat perustan
asukkaidensa hyvälle
jätehuollolle.”**